

การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรม
ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าปักแซวอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

Development of Creative Community Tourism Based on the Pak Seaw
Weaving Community Enterprise and Tourism Products,
Prang Ku District, Sisaket Province

เอมอร แสนภูวา^{1*} / ทิwaporn Jaikorn² / อนันต์ศักดิ์ พวงอก³

Emon Sanphuwa / Thiwaporn Jaikorn / Anansak Phuangok

¹สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

* ผู้เขียนหลัก อีเมล: amonsskru@hotmail.com

Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Sisaket Rajabhat University

* Corresponding author's email: amonsskru@hotmail.com

²สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

³สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

Department of Library Science and Information Science, Sisaket Rajabhat University

Received: October 31, 2023

Revised: December 7, 2023

Accepted: December 15, 2023

DOI: <http://doi.org/10.14456/jhusoc.2023.29>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาความเป็นมาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชน สร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาค้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าปักแซว และผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน และยกระดับ

คุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าชุมชนยังขาดการพัฒนาการท่องเที่ยวในหลายด้าน จึงใช้แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน โดยสร้างรูปแบบท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรม 8 กิจกรรม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีศักยภาพในด้านบริหารจัดการท่องเที่ยว เกิดแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนที่เป็นรูปธรรม พัฒนาโฮมสเตย์ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก นักสื่อความหมาย เครือข่ายงานท่องเที่ยวชุมชน ส่งเสริมพัฒนาอาหารพื้นบ้านชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยว และกลยุทธ์การตลาดรวมถึงช่องทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพ ผลจากการพัฒนาดังกล่าวนี้จึงทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและเกิดรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนเพิ่มขึ้น กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่จะสามารถพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนต่อไปได้

คำสำคัญ: ท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์, อัตลักษณ์วัฒนธรรม, ผลิตภัณฑ์ชุมชน, ผ้าปักแขว

Abstract

The objectives of this quality research were to study and analyze the community background and problems, and build a model of creative community tourism in order to develop people, Pak Seaw weaving community enterprise, and tourism products, and also to promote the life quality of people in the community. The results revealed that tourism development in many aspects had been found in a community. Therefore, the concept of creative community tourism, cultural tourism was used. Moreover, developing marketing mixed strategies and participatory action research were also applied to develop community tourism, building a creative

community tourism model through eight activities, and improving the quality of life of people in the community. This has led to the following consequences: development of potential learning resources in tourism management, concrete tourist attractions in the community, homestay development, development of souvenir products, community communicators, community tourism working networks, local community food, travel programs and marketing strategies including effective marketing channels. As a result of this development, there has been an increase in the number of tourists and income from community tourism. It has also become a tourist attraction that can be developed for sustainability.

Keywords: creative community-based tourism, cultural uniqueness, community products, Pak Seaw weaving

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) เป็นรูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวแบบใหม่ที่น่าเอารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมาผสมผสานเข้ากับศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของนักท่องเที่ยวและของชุมชน โดยนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มาใช้เป็นกลไกให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มหรือสร้างคุณค่าและมูลค่าให้กับสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว หัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในด้านวัฒนธรรม โดยมีวิธีการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้ชุมชนท้องถิ่นให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจะเป็นการเปิดโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร่วมกันสร้างสรรค์พัฒนาศักยภาพจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่จะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวในเชิงสร้างสรรค์มี

บทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นในการเข้าไปท่องเที่ยว

(Department of Tourism, 2018)

ศรีสะเกษเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดศรีสะเกษมาแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนเกิดพัฒนาการที่เข้มข้นในสมัยอาณาจักรขอมซึ่งได้ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมหลายประการไว้ เช่น ปราสาทหินและปรางค์กู่ศิลปะขอมตั้งกระจายอยู่หลายแห่ง แหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในจังหวัดศรีสะเกษ เช่น อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร ผามออีแดง สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ศรีสะเกษ ปรางค์กู่ ปราสาทหินวัดสระกำแพงน้อย ปราสาทสระกำแพงใหญ่ ปราสาทเขย ปราสาทหินบ้านปราสาท ปราสาทหินโดนตวล บึงนกเป็ดน้ำไพรบึง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพนมดงรัก และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยสาละ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์ที่มีผู้คนเข้ามาศึกษาดูงานอยู่เป็นจำนวนมาก

น้อย คือ ในพื้นที่บ้านรณะ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

บ้านระระ ตำบลชุม อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นหมู่บ้านที่ประกอบไปด้วยประชากรจำนวน 96 ครัวเรือน ลักษณะการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนโดยทั่วไปประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับราชการ ค้าขาย และรับจ้างตามลำดับ เคยได้รับรางวัลหมู่บ้านศรีสะเกษพัฒนาประจำปีเป็นสุข เมื่อ พ.ศ. 2553 และมีบทบาททางสังคมที่หลากหลายที่สำคัญ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคยเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนาเยาวชนพลเมืองดีศรีสะเกษ ดำเนินงานโดยศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และ สสส. เมื่อ พ.ศ. 2559 นอกจากนี้ยังมีความโดดเด่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ได้แก่ วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กูย (ส่วย) ผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นด้านการทอผ้า ขนบธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บ่งบอกเอกลักษณ์ชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้บ้านระระยังอยู่ในอำเภอปรางค์กู่ซึ่งเป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ บ้านรังระจิงเป็นชุมชนที่น่าจะสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญอีกแห่งของอำเภอรามคำหั้ว จังหวัดศรีสะเกษ

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์ชุมชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมภายในชุมชน พบว่า บ้านรังระจิงขาดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรม ไม่มีแก่นเรื่องที่จะสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวหรือกลับมาเที่ยวซ้ำส่งผลให้การท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งภาคีเครือข่ายมีการทำงานที่แยกส่วนไม่สัมพันธ์กันเท่าที่ควร ซึ่งในระยะยาวชุมชนก็ไม่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนได้ อาจก่อให้เกิดการดูถูกถิ่นวัฒนธรรมให้หายไป หากไม่จัดการท่องเที่ยวในรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนก็จะไม่สามารถทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเกิดการจัดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนได้ แต่หากชุมชนมีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นรูปธรรมชัดเจนจะทำให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีความเข้มแข็ง ยกระดับรายได้ มีเครือข่ายความร่วมมือที่มุ่งเป้าหมายร่วมกันแบบบูรณาการและมีการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์โดยมีกลุ่มคนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ก็จะช่วยให้เกิดความมั่นคง มั่นคง และยั่งยืนภายในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว การสร้างอาชีพเสริม โดยไม่ทำลายฐานของอาชีพเดิมและทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชนก็จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น สังคม และประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ จึงเป็นที่มาของงานวิจัยนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนบ้านรังระจิง ตำบลดม อำเภอรามคำหั้ว จังหวัดศรีสะเกษ

2. เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าเลื้อยปักแฉว และผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ

3. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เกิดจากการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้ได้ผลการศึกษาวิจัยครอบคลุมวัตถุประสงค์ เกี่ยวกับบริบทชุมชน สภาพปัญหาการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านร่งระ สร้างรูปแบบการท่องเที่ยว พัฒนาคน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าปักแฉว และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชน และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว การวิจัยครั้งนี้เน้นประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมกับการวิจัย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้สมาชิกของชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนในเขตชุมชนบ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ รวมทั้งบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ในจังหวัดศรีสะเกษซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง จำนวน 60 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่อยู่ในชุมชนบ้านร่งระและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยดำเนินการตามวิธีการศึกษาดังนี้

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับชุมชน โดยจัดเวทีระดมสมอง สนทนา กลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำกิจกรรมจัดกระบวนการค้นหาปัญหาสาเหตุ ผลกระทบและร่วมกันค้นหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์บ้านร่งระ โดยใช้สมาชิกของชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน รวมถึงการรวบรวมศึกษาสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสำรวจบริบทพื้นที่การวิจัย เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชน ตลอดจนสร้าง

และประเมินผลรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การตรวจสอบข้อมูลผู้วิจัย ดำเนินการไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือถูกต้องของ ข้อมูล เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2. ลงพื้นที่ภาคสนามวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา ควบคู่กับการศึกษาสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาค้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวปักษ์แนว และผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสมาชิกของชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน เพื่อตอบโจทย์วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3. สนทนากลุ่มเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้สมาชิกของชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำความรู้ที่ได้มาจัดการรูปแบบและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ได้รูปแบบพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพใช้ได้จริงและนำไปสู่เศรษฐกิจที่ยั่งยืน

4. วิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก และผสมกับการใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พร้อมตรวจสอบข้อมูลที่ได้ไปพร้อมกันและนำเสนอข้อมูลผลการศึกษาเป็นเชิงพรรณนาอธิบายบรรยายเรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าปักแนวอำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ค้นพบตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัย

1.ความเป็นมาและวิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชนบ้านรระ ตำบลตุม อำเภอ ปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ

กระแสการท่องเที่ยวระดับโลกในปัจจุบัน มุ่งเน้นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ต้องสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามแนวทางดังกล่าว ในปี พ.ศ. 2562 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเองก็เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ในชุมชนของประเทศไทยให้เป็นพื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งจำเป็น ดังพื้นที่การวิจัยบ้านรระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง อยู่ห่างจากจังหวัดศรีสะเกษ 90 กิโลเมตร ตั้งเมื่อปี พ.ศ.2450 โดยในอดีตบ้านรระมีการอพยพโยกย้ายมาจากบ้านจันต ผู้คนที่ก่อตั้งหมู่บ้าน คือ นายคอน นาคนวล เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านรระ” ซึ่งเรียกชื่อตามอุปกรณ์วิดน้ำชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านประดิษฐ์ขึ้นเพื่อเป็นอุปกรณ์จับปลาบริเวณหนองน้ำ เรียกเป็นภาษาส่วยว่า “หรงหระ” ตามภาษาถิ่นต่อมาตั้งชื่อกับทางราชการว่า “บ้านรระ” ในอดีตชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมโดยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก วิถีชีวิตผูกพันกับป่าชุมชนชื่อ ป่าดงอีกา ซึ่งเป็นแหล่งอาหารชุมชน เป็นชุมชนการเกษตร มีวิถีชีวิตดำรงอยู่แบบเรียบง่ายเป็นชุมชนที่ยังยึดถือและรักษาความสัมพันธ์แบบดั้งเดิมที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีน้ำใจให้กันและกัน และมีความสามัคคีกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจุบันมี 96 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 337 คน แบ่งเป็น ชาย 150 คน และหญิง 187 คน มีนายจำรูญ นาคนวล เป็นผู้ใหญ่บ้าน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านบริหารดูแลช่วยผู้ใหญบ้าน

การประกอบอาชีพ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก รับราชการค้าขาย และรับจ้าง ตามลำดับ มีพื้นที่ทำการเกษตร ประมาณ 1,719 ไร่ โดยเฉพาะอาชีพการทำนาถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของชุมชน เน้นการผลิตเพื่อ

จำหน่ายและมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิต แต่ปัจจุบันชาวบ้านหันมาปลูกพืชผักอินทรีย์มากขึ้น ผลผลิตจากการทำนาของหมู่บ้านใน 1 ปี มีจำนวน 307.2 เกวียน ส่วนใหญ่เมื่อได้ผลผลิตจากการทำนาแล้วจะระบายผลผลิตสู่ตลาดเพื่อนำเงินมาใช้หนี้สิน เหลือจากนั้นเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลให้บางครัวเรือนไม่มีข้าวเหลือบริโภคตลอดทั้งปี ต้องไปยืมข้าวเปลือกจากหมู่บ้านข้างเคียงมาบริโภค ซึ่งพบว่ามียู่หลายครัวเรือนที่ได้รับความเดือดร้อนตามกรณีข้างต้น

สภาพสังคมวัฒนธรรม ภาษาที่ใช้เป็นภาษาท้องถิ่น คือ ภาษาส่วยหรือชุมชนนิยมเรียกว่า ภาษากูย ซึ่งเป็นภาษาที่ใช้ติดต่อกันในชุมชน เนื่องมาจากการโยกย้ายเข้า-ออก ของคนพื้นที่อื่น ทำให้ปัจจุบันชุมชนมีภาษาที่ใช้เป็นภาษารอง คือ ภาษาเขมรและภาษาอีสานมีบ้างเป็นจำนวนไม่มากนัก บ้านระงะมีระบบความเชื่อซึ่งเป็นเอกลักษณ์และลักษณะเด่นของชุมชน ได้แก่ ความเชื่อผีซึ่งแสดงออกในรูปแบบของประเพณีของกลุ่มชนท้องถิ่น ถึงแม้สังคมปัจจุบันจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบวิถีชีวิตที่แสดงออกถึงความเชื่อของชุมชนตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ชุมชนก็ยังดำรงระบบความเชื่อแบบดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่นไม่เสื่อม และความเชื่อเรื่องบาป-บุญ ถึงแม้ภายในชุมชนเองจะไม่มีวัด แต่ก็อาศัยวัดนาครินทร์ซึ่งมีพระพุทธรูปไม้ร้อยปีที่คนในชุมชนเข้าไปสักการะกราบไหว้ ตั้งอยู่บ้านจันาคซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียงและเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนอย่างเหนียวแน่น นอกจากนี้ยังมีประเพณีเช่นไหว้ปู่ตาซึ่งคอยดูแลทุกข์สุขของผู้คนในชุมชน และประเพณีโพนดาเป็นพิธีกรรมเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษเพื่อแสดงถึงความกตัญญู นอกจากนี้ยังมีประเพณีการรำที่เรียกว่า “แกลมอ” ที่บ่าวัดผู้ที่เจ็บป่วยโดยคนในชุมชนยังยึดถือสืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่นด้วยความศรัทธา

ศักยภาพชุมชนด้านการรวมกลุ่มในการที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชนนั้น เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของภาคประชาชนและภาครัฐ พบว่า การจัดตั้งกลุ่มองค์กรชุมชนส่วนใหญ่มีเฉพาะองค์กรภาครัฐจัดตั้งเท่านั้นที่ยังดำรงอยู่ได้ ซึ่งองค์กรชุมชนมีหลายองค์กร ได้แก่ 1) กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 2) กลุ่ม กขคจ. 3) กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน 4) กลุ่ม

กษ. โคกระบือ 5) กลุ่มสตรีทอผ้าไหม - ผ้าปักแซว 6) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
ร้านค้าชุมชน 7) กลุ่มวิสาหกิจธนาคารต้นไม้ 8) ศูนย์เรียนรู้กิจกรรมโคกหนองนา
เกษตรผสมผสาน และ 9) กลุ่มโครงการพลังงานแสงอาทิตย์

ศักยภาพของชุมชนด้านทรัพยากรชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรดิน มีที่ดินทำกิน
ทั้งหมด 1,719 ไร่ ทรัพยากรน้ำ ใช้ประโยชน์จากบ่อน้ำตื้น บ่อน้ำลึกของหมู่บ้าน น้ำ
บาดาล แหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำสาธารณะประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้มีป่าชุมชนคง
อีกา ภาษากูยเรียกว่า เกระกะอะ จำนวน 200 ไร่ และพลังงานแสงอาทิตย์ สามารถ
ช่วยผลิตพลังงานสะอาด และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนโดยเฉพาะในการทำ
สวนผักไร้สาร ซึ่งพลังงานแสงอาทิตย์นี้ได้รับการสนับสนุนจากทางหน่วยงานภาครัฐ

ศักยภาพชุมชนด้านการท่องเที่ยวก่อนที่จะทำการวิจัยและสร้าง
กระบวนการพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า มีคะแนนการประเมิน
ศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยวตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของ
ประเทศไทย (ททช.) คะแนนรวม 5 ด้านเท่ากับ 1.66 คะแนน ซึ่งเป็นคะแนนที่ค่อนข้าง
น้อย แต่ชุมชนมีจุดเด่น คือ เป็นชุมชนชาติพันธุ์ภูไทที่มีการทำผ้าปักแซวและเกษตร
อินทรีย์ไร้สาร ชุมชนมีการรวมกลุ่มและมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งพร้อมพัฒนาชุมชน
ท่องเที่ยวและมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมค่อนข้างสูง และมีจุดที่ควรปรับปรุง คือ
สาธารณูปโภคด้านการท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวภายในชุมชน เส้นทางเข้าสู่ชุมชน
สิ่งแวดล้อมทางด้านกายภาพของชุมชน โดยมีกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย คือ
ผู้ประกอบการ องค์กรหน่วยงานต่างๆ ผู้สูงอายุ เยาวชน และนักท่องเที่ยวทั่วไปที่สนใจ
ท่องเที่ยว

จุดพัฒนาที่ยังคงเป็นปัญหาในชุมชน ได้แก่ ปัญหาการติดการพนันห่วย
ความสามัคคีแตกแยกเมื่อมีการเลือกตั้ง ขาดการมีส่วนร่วมการวางแผนพัฒนาชุมชน
ร่วมกัน ปัญหาน้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรในฤดูแล้ง ปัญหาสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน
ยังไม่สะอาด ปัญหาขาดอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และปัญหานี้สินเพิ่มขึ้น

ความภาคภูมิใจ ชุมชนบ้านรระเคยได้รับรางวัลหมู่บ้านศรีสะเกษพัฒนา ประชาเป็นสุขเมื่อ ปี พ.ศ. 2553 และมีบทบาททางสังคมที่หลากหลายที่สำคัญ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เคยเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน ภายใต้โครงการพัฒนาเยาวชนพลเมืองดีศรีสะเกษ ดำเนินงานโดยศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดศรีสะเกษ สนับสนุนโดย มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) และ สสส.เมื่อปี พ.ศ. 2559 และยังคงมีความโดดเด่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่นด้านการทอผ้าที่เรียกว่าการแขวอีกด้วย อีกทั้งในอำเภอปรangkūมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดศรีสะเกษ บ้านรระเคยจึงเป็นชุมชนเป้าหมายในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอีกแห่งหนึ่งของอำเภอปรangkū จังหวัด ศรีสะเกษ

2. รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าเสื้อปักแขว และผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านรระเคย ตำบลตูม อำเภอปรangkū จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้กลุ่มเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญ

กระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงและการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เน้นกระบวนการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและคนในชุมชน การวิจัยเน้นกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมกับกระบวนการวิจัย และมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยสมาชิกของชุมชน และกลุ่มวิสาหกิจในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน จำนวน 60 คน มีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าปักแขว และผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยว โดยผ่านรูปแบบกิจกรรม 8 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มสตรีทอผ้าไหม - ผ้าปักแขว เริ่มจากการแนะนำโครงการ ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และทำการวิเคราะห์ SWOT และให้ชุมชนคัดเลือกผู้นำในแต่ละด้านที่สามารถเป็นตัวหลักในการประสานงานและดำเนิน โครงการตามที่ได้ตกลงมอบหมายกันในชุมชน

กิจกรรมที่ 2 ศึกษาฐานชุมชนต้นแบบ โดยการคัดเลือกชุมชนที่ใกล้เคียงและทำการสรุปร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย ได้กำหนดศึกษาฐาน “ชุมชนท่องเที่ยวละทายโมเดล” บ้านละทาย ตำบลละทาย อำเภอกันทรารมย์ จังหวัด ศรีสะเกษ ซึ่งเป็นชุมชนเกษตร ดำเนินการปลูกสินค้าเกษตรปลอดสารพิษ โดยจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้เกษตรตามแนวทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์สาธิตพลังงานทดแทนกังหันลมและโซลาร์เซลล์ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลจากการศึกษาฐาน ทำให้ตัวแทนชุมชนหรือกลุ่มผู้นำที่ไปศึกษาฐานเห็นว่าชุมชนบ้าน รงค์มีจุดเด่นคล้ายกันกับชุมชนท่องเที่ยวละทายโมเดล แต่ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาสภาพแวดล้อมให้สวยงามน่ามอง และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้โดดเด่นมากยิ่งขึ้น ยกกระต๊อบโฮมสเตย์ให้สามารถรับนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าไหม – ผ้าปักแซวให้เป็นของฝากของที่ระลึกชุมชนเพื่อสร้างรายได้และพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจในการท่องเที่ยวชุมชนสร้างสรรค์ให้เหมือนกัน และการขับเคลื่อนพัฒนาต้องอยู่บนฐานอัตลักษณ์ชุมชน

กิจกรรมที่ 3 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก โดยการเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาอบรม ได้แก่ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ผ้าไหม - ผ้าปักแซว และให้คนในชุมชนเสนอความคิดเห็นต่อรูปแบบที่เหมาะสมสวยงามและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งทำให้ได้ผลิตภัณฑ์กระเป๋จากผ้าไหมและผ้าปักแซวมีความหลากหลายในรูปแบบและราคาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ 1) ผ้าไหมลายลูกแก้วย้อมสีธรรมชาติ และ 2) ผ้าปักแซวหลากหลายลายที่กำหนดจาก อัตลักษณ์ของชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กระเป๋าผ้าไหม เสื้อพื้นเมืองกัญ โดยมีการแซว ได้แก่ ลายตะขาบ ลายขามแดง ลายหางตะกวด ลายโซ่ ลายลำเทียน ลายลำดัด ซึ่งเป็นลวดลายที่ตกทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ และได้ผลิตภัณฑ์พวงกุญแจจากผ้าปักแซวที่เน้นการนำเศษผ้าไหมและผ้าปักแซวที่เหลือจากการตัดเย็บกระเป๋าและ

ผลิตภัณฑ์อื่น ๆ มาทำเป็นพวงกุญแจรูปชาวภูเขาที่มีสีสันสวยงามมีเอกลักษณ์และราคาถูกสามารถจำหน่ายได้ง่าย

กิจกรรมที่ 4 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาสมาชิกและ โฮมสเตย์
โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาอบรมเรื่องการพัฒนาโฮมสเตย์ โดยให้คนในชุมชนเสนอความคิดเห็นต่อรูปแบบที่เหมาะสมสวยงามและเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่งนอกจากอบรมเกี่ยวกับมาตรฐานของโฮมสเตย์แล้ว ยังมีแผนการจัด โฮมสเตย์ให้สวยงามโดยจะนำผ้าไหมและผ้าปักแขวประดับตกแต่งที่พักให้สวยงาม การพัฒนาอาหารเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว และให้ผู้เข้าพักได้สวมใส่เสื้อปักแขวที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวภูเขา โฮมสเตย์ในปัจจุบันสามารถเข้าพักอาศัยได้แต่ยังอยู่ในขั้นตอนของการปรับปรุงพัฒนาให้สวยงามเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

กิจกรรมที่ 5 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการตลาดและช่องทางการจำหน่ายสินค้าและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบ การตลาดและการประชาสัมพันธ์มาอบรม ทำให้เกิดการร่วมออกแบบแฟนเพจในเฟสบุ๊ค (Facebook) และกลุ่มไลน์ (Line) และตั้งผู้ดูแล เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจาก ผ้าไหม - ผ้าปักแขว อีกทั้งยังมีแผนการสร้างป้ายประชาสัมพันธ์ชื่อชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความสวยงามและมีการนำลวดลายของผ้าไหม-ผ้าปักแขว ภูเขา ภูมิลักษณ์ รวมถึงเรื่องราวของชุมชน มาใช้สร้างเอกลักษณ์แก่แผ่นป้ายเพื่อเป็นจุดถ่ายภาพและจุดเช็คอิน (Check-in) อีกด้วย

กิจกรรมที่ 6 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโปรแกรมและเส้นทางการท่องเที่ยว หลังจากผ่านขั้นตอนกระบวนการ 5 กิจกรรมข้างต้นแล้ว มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาโปรแกรมและเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่ 1) โปรแกรมการท่องเที่ยว 1 วัน 2) โปรแกรมการท่องเที่ยว 2 วัน 1 คืน และ 3) โปรแกรมการท่องเที่ยว 3 วัน 2 คืน และมีฐานเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ฐานเรียนรู้ภาษาภูเขา 2) ฐานเรียนรู้การแต่งกายแบบชาวภูเขา 3) ฐานเรียนรู้การทำผ้าไหม – ผ้าปักแขว เป็นต้น

กิจกรรมที่ 7 การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนานักสื่อความหมายในชุมชน โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาอบรม เน้นพัฒนานักสื่อความหมายที่เป็นเยาวชน เนื่องจากเรียนรู้ได้รวดเร็ว และสร้างรายได้ให้แก่เยาวชน อีกทั้งจะช่วยในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีในชุมชนอีกทางหนึ่งด้วย

กิจกรรมที่ 8 เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวจริง หลังจากการทำกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรมดังกล่าวข้างต้น มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวจากกลุ่มเครือข่ายมาท่องเที่ยวยังชุมชนบ้านร่งระ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้จากการขายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก รวมถึงสินค้าอื่นๆ เพิ่มมากขึ้น รายได้ที่เกิดขึ้นมาจากนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน ประมาณ 5,000 บาทต่อปี แต่เมื่อมีการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แล้ว รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาในชุมชนเพิ่มขึ้น ประมาณ 75,000 บาทต่อปี โดยขณะที่เก็บสถิติข้อมูลนั้นยังไม่ครบหนึ่งปีเต็มหลังการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

3. ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านร่งระ ตำบลตุม อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เกิดจากการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว

สถานการณ์ใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านร่งระ จากกระบวนการวิจัยและเกิดรูปแบบกิจกรรม 8 กิจกรรม นำไปสู่การพัฒนา 7 ฐานการเรียนรู้ และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ป่าชุมชนคงอีกา หุ่นา สระน้ำในชุมชน สวนผักปลอดสาร ศูนย์วัฒนธรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวกูย เกิดการพัฒนาโฮมสเตย์จำนวน 10 หลัง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก ได้แก่ พวงกุญแจและกระเป๋าจากผ้าปักแซว มีนักสื่อความหมาย 5 คน ที่สามารถให้ข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนได้ อีกทั้งยังเกิดเครือข่ายการทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน จำนวน 9 หน่วยงานหลัก ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่ายหลักพัฒนาร่วมกับชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาอาหารพื้นบ้าน ได้แก่ ข้าวเม่า แกงไก่ไล่กล้วย ปนบก ปนไก่ หมกหน่อไม้ หมกปลาชิว กุ้งเต้น เห็ดพื้นบ้าน ปลาบั้ง เป็นต้น มีโปรแกรมการท่องเที่ยว 3 โปรแกรม มีการพัฒนากลยุทธ์การตลาดและสื่อเพื่อการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผ่านเว็บไซต์ แฟนเพจ ไลน์ และป้ายประชาสัมพันธ์ ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น จากเดิมมีนักท่องเที่ยว 335 คน เพิ่มขึ้นเป็น 585 คน และรายได้จากการท่องเที่ยวของชุมชนเพิ่มขึ้น จากเดิมเฉลี่ย 5,000 บาทต่อปี เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 75,000 บาทต่อปี

การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่เกิดจากการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว พบว่า มีกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าปักแซว เกิดขึ้นแล้ว ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น เนื่องจากมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ทำให้คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น เนื่องจากสามารถสร้างรายได้ทั้งในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว สินค้าต่าง ๆ สามารถขายผ่านทางออนไลน์ได้ ทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน เกิดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งขึ้น มีช่องทางในการจำหน่ายสินค้ามากขึ้น สภาพแวดล้อมภายในชุมชนมีความสวยงามและชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์ตามอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ความร่วมมือร่วมใจ การแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจนและทำงานเป็นระบบ มีกลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติชัดเจนเป็นรูปธรรม รวมถึงการอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน และการตั้งกลุ่มไลน์เพื่อให้คนในชุมชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงคณะนักวิจัยได้อย่างสะดวก จึงเกิดการสื่อสารติดตามความก้าวหน้ากันตลอดเวลา

อภิปรายผล

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความยั่งยืน การส่งเสริมพัฒนาพื้นที่ในชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างมาก ชุมชนบ้านรังระมีสังคมวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์โดยเป็น 1 ใน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยังคงอยู่อย่างเหนียวแน่นในจังหวัดศรีสะเกษ คือ กลุ่มชาติพันธุ์กูย มีระบบความเชื่อเป็นเอกลักษณ์ และลักษณะเด่นของชุมชนคือความเชื่อผีซึ่งแสดงออกในรูปแบบของประเพณี แม้สังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลงในระบ่วิถีชีวิตที่แสดงออกถึงความเชื่อของชุมชนตั้งแต่บรรพบุรุษและยึดมั่นมาอย่างเหนียวแน่น มีประเพณีเช่นไหว้ปู่ตาซึ่งคอยดูแลทุกข์สุขของผู้คนในชุมชน รวมถึงประเพณีโขนตาพิธีกรรมที่เช่นไหว้ผีบรรพบุรุษซึ่งแสดงถึงความกตัญญู ประเพณี “เกลมอ” ที่บำบัดผู้ที่เจ็บป่วยโดยยึดถือสืบทอดกันมาด้วยความศรัทธา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวชุมชน ยังพบว่าชุมชนมีศักยภาพในด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาในชุมชน และมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งพร้อมพัฒนาและสืบสานวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับ Nitikasetsoontorn (2014) ที่ศึกษาปัจจัยต่อความสำเร็จของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนในประเทศไทย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความเป็นเจ้าของชุมชน ความรับผิดชอบ การแบ่งปันทรัพยากร ความเป็นผู้นำและความสามารถในการบริหารจัดการ มีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างจากชุมชนท่องเที่ยวอื่น สิ่งเหล่านี้ถ้าสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างเหมาะสมจะเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่แท้จริง สอดคล้อง Maneerot (2017) ศึกษาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลายสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชุมชนให้มีความโดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยือนได้ โดยการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องผ่านฉันทามติ ที่เกิดจากความร่วมมือและเต็มใจของคนในชุมชนเพื่อนำมาสู่พัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยว

ในส่วนรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาคน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าปักแซว และผลิตภัณฑ์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านรณะ กระบวนการที่ใช้ในการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงและเกิดการยอมรับของชุมชนโดยผ่านรูปแบบกิจกรรม 8 กิจกรรม เพื่อให้ชุมชนได้มีความพร้อมสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีกครั้ง สอดคล้องกับ Klinmuenwai (2018) ที่ศึกษาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน มีศักยภาพประวัติศาสตร์ที่มีความเก่าแก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปธรรมและนามธรรม วัฒนธรรมประเพณี โศดเด่นอนุรักษ์สืบสาน จัดตั้งกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม มีจิตอาสาดูแลความปลอดภัยชุมชน และนักท่องเที่ยว มีการจัดการเรื่องขนส่งมวลชน มีสินค้าจำหน่าย และบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมท่องเที่ยวจัดให้สอดคล้องกับประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้นเป็นประจำ ซึ่งสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนภูบ้านรณะในพื้นที่การวิจัย โดยชุมชนมีศักยภาพ 3 ด้าน คือ ศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว และศักยภาพด้านการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนขับเคลื่อนไปอย่างยั่งยืน

การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านรณะ จากรูปแบบกิจกรรม 8 กิจกรรม นำไปสู่การพัฒนาฐานเรียนรู้ในชุมชน 7 ฐานเรียนรู้ โดยเกิดจากการพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้จากการเป็นชุมชนท่องเที่ยว ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น ทำให้คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น เนื่องจากสามารถสร้างรายได้เพิ่มทั้งในช่วงฤดูกาลและนอกฤดูกาลท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Pichayakul (2020) ที่ศึกษาวิจัยโดยใช้แนวคิดการจัดการเชิงกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด และการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนากลยุทธ์ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าผ้าในชุมชน ผ่านกระบวนการที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลง และการยอมรับของชุมชนเป้าหมาย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การแนะนำโครงการและการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์ SWOT การร่วมกันสร้างกลยุทธ์ส่วนประสม

ทางการตลาด การวางแผนดำเนินการและดำเนินการตามแผน ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก รายได้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น โดยสามารถรักษาสีปวัฒนธรรมอันดีงามเอาไว้ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน โดยบูรณาการร่วมกับเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในท้องถิ่น

1.2 ควรพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ให้มี ความหลากหลาย ตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 วิจัยขยายเครือข่ายการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อให้ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวและรองรับนักท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายเกิดกิจกรรมที่ สอดรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.2 วิจัยพัฒนาผลิตภัณฑ์ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ภายใน พื้นที่เพื่อเป็นการสร้างจุดแข็งและส่งเสริมเอกลักษณ์ของพื้นที่ให้เข้มแข็ง

References

Department of Tourism. (2018). *Community tourism standards* (1st ed.).

Chulalongkorn University Press. [in Thai]

Jittangwattana, B. (2005). *Tourism industry. Place and Design*. [in Thai]

Klinmuenwai, K. (2018). Guidelines for support cultural tourism

destination at Tama-O community Mueng District Lampang

Province. *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 6(1),

131 - 148. [in Thai]

- Maneerot, N. (2017). Community based tourism management. *Journal of International and Thai Tourism*, 13(2), 25 - 46. [in Thai]
- National Statistical Office. (2019). *Summary of the results of the survey of the economic and social conditions of households in the first 6 months of 2019*, Ministry of Digital Economy and Society. [in Thai]
- Nitikasetsoontorn, S. (2014). *The success factors of community –based tourism in Thailand*. National Institute of Development Administration (NIDA). [in Thai]
- Pichayakul, P., Mahachaiwong, N., & Srisawat, J. (2020). Marketing mixed strategies development of Baan Lai Kaew Karen weaving textile group, Chiang Mai Province. *Area-Based Development Research Journal*, 12(5), 357 - 372. [in Thai]

Authors

Emon Sanphuwa

Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

E-mail: amonsskru@hotmail.com

Thiwaporn Jaikorn

Department of History, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sisaket Rajabhat University

Anansak Phuangok

Department of Library Science and Information Science, Sisaket Rajabhat
University